

שני מרצים

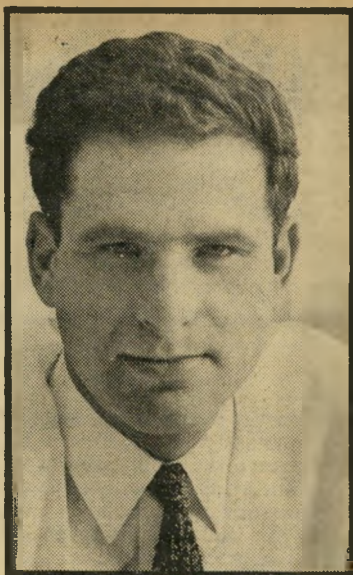
צעירים במדעי

המדינה

פירסמו מחקר

שגרם לסערת

רוחות

ד"ר שלמה אהרונוסון

ד"ר דן הורוביץ

יש לקרוא להן פעולות גמול — מאחר שההוראה של תגמול היא חיובית ולא שלילית (כגמול) ולבסוף צמצמו את מספר הפעולות שנחקרו ל-19.

מטרת הבדיקה לא היתה לתהות על המניעים שהביאו לפעולות התגמול, אלא לבדוק את מידת האפקטיביות של מבצע עם אלה לפי המטרות המוצהרות מחד ולפי האפקטים שהושגו מאידך.

אחת השאלות שהציבו לעצמם שני ה"מרצים במאמר היתה: באיזו מידה היו לפעולות התגמול פונקציות לטנטיות, שה"דוקטרינה אינה מפרשת אותן?

בנקודה זו העלו עליהם מחברי המאמר את זעמה של הביקורת הדיינטיסטית. היה זה משום שמבקריהם לא הבינו את משמעות המושג "פונקציה לטנטית", ויהו אותה עם מונח שונה לחלוטין כמו "כוו"נה נסתרת".

למעשה יש הבדל קיצוני בין שני המונחים. כוונה נסתרת מצביעה על מניע מודע, הקיים אצל מבצע פעולה מסוימת, שהוא מסווה אותו במניעים אחרים מודעים. פונקציה לטנטית, היא מטרה מסוימת החבויה או הכרוכה בפעולה, מבלי

אישום נורא ה'דהד השבוע בארץ, בעיקבות פירסום מדעי:

..חיילי צה"ל נשלחו למות בגלל חשבונות ושיקולים מפלגתיים!"

שהיא מודעת מראש למבצעי הפעולה. אפשר להביא לכך כמה דוגמאות:

• אם אומרים, למשל, שפונקציה לטנטית של פעולה ממשלתית מסוימת עונה על הצרכים של מוראל הציבור, אין פירוש הדבר שהממשלה החליטה כי מוראל הציבור ייפגע אם לא תיעשה הפעולה. הכוונה היא לכך שהפעולה מילאה תפקיד כזה, של העלאת מוראל הציבור, גם מבלי שהפעולה יועדה לכך מראש.

• אם קבוצה של אנשי מדע מארצות-שונות מחליטה לערוך סימפוזיון מדעי דווקא בפאריס, ניתן לומר שהפונקציה הלטנטית של סימפוזיון זה היא האפשרות לבלות בלילות במועדוני-הלילה של פאריס. אבל אפילו חשבו על כך משתתפי הסימפוזיון בסתר ליבם, אין פירוש הדבר שבאו לכנס, משום שרצו לבקר במועדוני הלילה בפאריס.

• הפונקציה הלטנטית של ביקורו ה"צפוי של הנשיא ניקסון בסין, תהיה השפעה על סיכויי להיבחר מחדש כנשיא.

גמול לאוי"ב או תגמול למדיינאים

לרוע המזל לא נועד המחקר, שפורר את זעמם של חסידי דין, למתוח ביקורת על פעולות התגמול. הוא לא ייחס כלל למולדי ומבצעי פעולות התגמול את ה"כוונות שהמבקרים מצאו בו.

היה זה מקרה קלאסי בו התאמת הפ"סוק: "על ראש הגנב בוער הכובע".

אין כוונות

ונסתרות

גורם הסערה המחודשת סביב פעולות התגמול, שקבעו פרק חשוב בתולדות היחסים בין ישראל לארצות ערב, היה מאמר שפירסמו שני אנשי מדע ישראליים צעירים, בחוברת הראשונה של מדינה ומישל, בטאון תלמידי החוג למדע-המדינה באוניברסיטה העברית ב"ירושלים.

המאמר, הנקרא בשם איסטרטגיה של תגמול מבוקר — הדוגמא הישראלית, נכתב בידי ה"ר שלמה אהרונוסון, מרצה למדע המדינה ומי שמשמש לעיתים גם כפרשן מדיני בשידורי-ישראל, ובידי ה"ר דן (דינדוש) הורוביץ, מרצה בחוגים לסוציולוגיה ומדעי המדינה, שהוא בנו של נגיד בנק ישראל, דוד הורוביץ.

אחרי פעולת התגמול על נמל-התעופה בבירות, שגרמה למעשה לאמברגו הכללי על ייצוא נשק מצרפת לישראל, התנהל ויכוח בישראל על מידת האפקטיביות של פעולות התגמול, מבחינת היחס בין התוצאות שהיו צריכות להשיג לבין מה ש"הושג באמת.

בעקבות ויכוח זה החלו אהרונוסון והורוביץ לבדוק את ההיסטוריה של פעולות התגמול הישראליות. הם התלו בבדיקת כ-80 פעולות-תגמול (שמבחינה לשונית

ועמם של פרשנים בכירים בעתונות ה"ישראלית, נגד נסיון לבדוק ולהעריך את האפקטיביות של מדיניות פעולות התגמול הישראלית.

"הטוען כי פעולות התגמול לא נועדו אך ורק, כפי שמקובל לחשוב, להשיג יעדים צבאיים, איסטרטגיים ומדיניים, לר קח על עצמו אחריות שאין חמורה ממנה בישראל", כתב ישעיהו בן-פורת ב"דיעות אחרונות". הרי זה כאילו טען שצה"ל יצא להרוג, וחילי צה"ל נפגעו ונהרגו, למען סיפוק צרכים, פעמים מסופקקים ביותר, של העליתה הפוליטית הישראלית.

"המחקר אומר", כתב יואל מרקוס ב"הארץ", שחיילים ישראלים נשלחו לה"ר רוג, ובמקרים מסוימים להיפגע ולהיהרג, גם לצורך שמירת מוראל הצבא והאוכלוסיה, לצורך ניסוי הצבא בשדה, לסיפוק צרכי העליתה הפוליטית' כמכשיר במאבק הפנימי של עמדות במדיניות החוץ הישראלית, כאמצעי מיקוח במשחק הרכש וכדי לספק מעצמות המעוניינות בהעסקת הערבים בזירה הישראלית... אלה האשמות חמורות מאוד... משום שיושבים כאן אנשים שבניהם נהרגו, נפצעו ונשארו נכים כתוצאה מפעולות אלה".

על

ראש הגנב

לא במקרה היו ראשוני הנזעקים, יצאו בשצף קצף נגד ביקורת פעולות התגמול, אותם עתונאים הידועים משכבר הימים כשופרותיו של משה דיין בעתונות הישראלית, שכן, משה דיין היה אבי ה"אסכולה והאידיאולוגיה של פעולות התגמול. כל נסיון למתוח ביקורת על פעולות התגמול, כמוהו כנסיון למתוח ביקורת על דיין.

הסערה פרצה השבוע כאילו לפי זאת אות ויגוק מוסכם מראש. בנוסח אחיד ובסיגנון דומה פרץ השבוע

קלקיליה

פעולת התגמול ב"קלקיליה, באוקטובר

1956, גרמה דווקא לירידת מוראל ביישוב הישראלי, בשל האבידות הכבדות שספג צה"ל בפשיטה זו. פעולה זו, האחרונה לפני מייבצע סיני, סללה את הדרך למלחמת קדש.

חוסאן

שער העולם הזה אזורי פעולת התגמול בחוסאן, בספטמבר 1956, כשיחידה גדולה של צה"ל תקפה תחנת מטרה ירדנית בשיפולי הרי חברון. פעולה זו נערכה ימים מספר אחר תקיפה ירדנית של משתתפי כנס ארכיאולוגי שנערך ברמת-החל, ליד ירושלים.